

holatlarda asosan quyidagi hollarda murojaat qilishadi: - Agar o'quv dasturlari va darsliklarda bir xil materialning takrorlanishi aniqlansa; - Mavzuni o'rganish uchun vaqt chegarasi va parallel fandan tayyor tarkibdan foydalanish istagi bilan; - Fanlararo va umumlashtirilgan kategoriyalarni (harakat, vaqt, rivojlanish, kattalik va boshqalar), inson hayoti va faoliyatining turli tomonlarini qamrab oluvchi qonunlar, tamoyillarni o'rganishda; - Turli fanlarda bir xil hodisalar, faktlarni tavsiflash va izohlashda qarama-qarshiliklarni aniqlashda;

- Fanni o'qitishning muammoli, rivojlantiruvchi metodini yaratishda. O'qituvchi darsda pedagogik jarayonning har qanday tarkibiy qismlarini birlashtirish mumkin: maqsadlar, tamoyillar, o'qitishning mazmuni, usullari va vositalari. Masalan, mavzuning mazmuni, unda integratsiyalashuv uchun uning har qanday tarkibiy qismlarini ajratib ko'rsatish mumkin: tushunchalar, qonunlar, tamoyillar, ta'riflar, belgilar, hodisalar, farazlar, hodisalar, faktlar, g'oyalar, muammolar va boshqalar. Ushbu qismlar orqali intellektual, amaliy ko'nikma va qobiliyatlar birlashtiriladi. Turli fanlardan bo'lgan bu komponentlar bir darsda birlashtirilib, tizim hosil qiladi, o'quv materialini ularning atrofida to'planib, yangi tizimga kiritiladi. O'qituvchi darsni tashkil etishda tizimni tashkil etuvchi omil asosiy hisoblanadi, chunki uni qurishning yangi ishlab chiqilgan usuli va texnologiyasi shu bilan belgilanadi. O'quv jarayonining tarkibiy qismlarini birlashtirish, ya'ni to'g'ri bog'lash uchun dastlab ma'lum harakatlarni bajarish kerak. Ushbu tayyorgarlik faoliyati davomida o'qituvchi quyidagilarni belgilaydi: 1. Integratsiyalashgan darsni o'tkazish uchun sizning motivlaringiz va uning maqsadi; Integratsiyaning tarkibi, ya'ni birlashtirilgan komponentlar yig'indisi; 2. Integratsiya shakli; 3. Birlashtirilayotgan material orasidagi bog'lanishlarning tabiati; 4. Materialning joylashishining tuzilishi (ketma-ketligi); 5. Uni taqdim etish usullari va texnikasi; 6. O'quvchilar tomonidan yangi materialni qayta ishlash usullari ; 7. Integratsiyalashgan fan o'qituvchilari bilan rollarni taqsimlash; 8. Dars samaradorligini baholash mezonlari; 9. Ushbu darsda o'quvchilarning bilimini nazorat qilish shakllari va turlari. 10. Integratsiyalashgan darsni tayyorlashning bir necha bosqichlari: O'qituvchini darsning ushbu turidan foydalanishga undagan motivlar uning ta'lim jarayonida aniqlagan qarama-qarshiliklari va ularni hal qilish uchun idrok etilgan ehtiyojlar bilan belgilanadi. Maqsad qo'yib, uni qisqa va aniq shakllantirgandan so'ng, o'qituvchi uni bir darsda birlashtirish uchun materialni tanlaydi, ya'ni integratsiya tarkibini belgilaydi. Bu integratsiyalashgan darsni yaratishda ishtirok etuvchi fan o'qituvchisi bilan birgalikda amalga oshiriladi. Bu bosqichda faqat integratsiyaning mazmunli asosini tashkil etuvchi ta'lim mavzulari va ularning alohida qismlari tanlanadi.. Albatta, integratsiya shakllaridan birini tanlashga pedagogning pedagogik integratsiya hodisasi, uning turlari, shakllari, tuzilmalari va amalga oshirish texnologiyalari haqidagi bilimlari sezilarli darajada ta'sir qiladi. O'quvchilarning rivojlanish darajasi ularning turli fanlardan bilimlarni birlashtira olish qobiliyatiga ham ta'sir qiladi. Bunday holda, ushbu turdagi darslarda ishtirok etishning amaliy tajribasi ham talab qilinadi va keyingi integratsiyalashgan darslar ishtirokchilar uchun osonroq bo'ladi. Darsning maqsadi aniqlangandan so'ng, bilimlarning

integrallashuvchi bloklari belgilanadi. Xulosa qilib aytganda darslarni integrasiylab o'qitishda o'qituvchi kreativ bo'lihi, mavzularni ozaro bog'lab, o'quvchilarda hayotiy ko'nikmalarni shakllantirishi, dunyoni yaxlit idrok eta olishida yetarli bilimlarni yetkazib bera olish qobiliyatiga ega bo'lishi kerak.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR :

1. Xodjayev B. Umumiy pedagogika nazariyasi va amaliyoti. – Toshkent 2017.
2. Ishmuhammedov R.J. Yuldashev M.A. Ta'lim va tarbiyada innovatsion pedagogik texnologiyalar. – Toshkent 2013.
3. Avliyakov N.X., Musayeva N.N. Pedagogik texnologiya. Darslik. Toshkent. Tafakkur Bo'stoni – 2012.
4. Polyankina S.Yu. Ta'lim falsafasining kategorik apparatida integratsiya tushunchasi. Falsafa va ta'lim №2, 2013

BOSHLANG'ICH TA'LIMDA KITOBXONLIK VOSITASI ORQALI O'QUVCHILAR MA'NAVIYATINI SHAKLLANTIRISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI

Turdaliyeva Dilnozaxon Bahromjon qizi

Farg'ona viloyati O'zbekiston tumani

48- umumiy o'rta ta'lim maktabi

boshlang'ich sinf o'qituvchisi

Annotatsiya: *Maqolada kitobxonlik malakalarini takomillashtirish, "Mutolaa madaniyati", "Kitobxonlik madaniyati", "O'qish madaniyati" kabi atamalar bilan qo'llanilib kelayotgan ijtimoiy hodisalar axborot olish madaniyatini tarkib toptirish muammolari to'g'risida fikrlar yuritilgan.*

Tayanch tushunchalar: *kitobxonlik, mutolaa, internet, jurnal, o'qish madaniyati.*

KIRISH

Jamiyatimizda kitobxonlik masalasiga yondoshuv turli davrlarda turlicha bo'lgan. Har bir davrning o'z ehtiyojidan kelib chiqib, kitobxonlik darajasi belgilangan. Binobarin, har qanday davlatning kuch-qudrati o'z fuqarolarining ongliligi bilan belgilanar ekan, bunda albatta kitobxonlik masalasiga alohida e'tibor berilgan. Bugungi kunda "Mutolaa madaniyati", "Kitobxonlik madaniyati", "O'qish madaniyati" kabi atamalar bilan qo'llanilib kelayotgan ijtimoiy hodisalar axborot olish madaniyatining tarkibiy qismlaridir.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

"Mutolaa" so'zi arabcha "o'qish" degan ma'noga ega bo'lsa-da, bugungi kunda u kitob o'qishdan ko'ra kengroq tushunchani anglatmoqda. A. Umarov fikricha: "Mutolaa" madaniyati ijtimoiy guruhlar, uyushmalar va alohida individlarning umumiy ma'lumot olishga yo'naltirilgan jarayon, xulq-atvor va faoliyatlari mazmuni hamda tarkibiy tizimlarida yuz beruvchi o'zgarishlar majmuini ifodalovchi bilimlar, me'yorlar, ijtimoiy hodisalar va boshqa atributlardir. Ayni chog'da mutolaa madaniyatini ta'lim tizimlari orqali maxsus shakllantiradigan, ixtisoslashgan ma'lumotni inson hayoti davomida turli manbaalar - kitoblar (badiiy, ilmiy, o'quv, qomusiy), ommaviy axborot vositalari (gazeta, jurnal, televideniya, radio va shu kabilar), zamonaviy axborot texnologiyalari (internet, elektron gazeta, jurnal, shuningdek, subyektlar bilan bevosita muloqotga kirishuvchi shaxslar (oilalar, a'zolari,...) orqali ega bo'linadigan turli yo'nalish va shakldagi umumiy ma'lumotdan farqlash lozim bo'ladi» 2 . Professor E.I.Yo'ldoshev «O'qish madaniyati» tushunchasiga shunday ta'rif beradi: «O'qish madaniyati - juda keng qamrovli tushuncha bo'lib, kitobga qiziqish va uni sevishtirish, adabiyot bilan kengroq tanishishni, kitob va u bilan ishlash haqidagi maxsus bilimlarga ega bo'lishni, shuningdek, kitobdan to'la ravishda foydalanishga yordam beruvchi ko'nikma va malakaga ega bo'lishni taqozo etadi» Jumladan, axborot olish madaniyati badiiy adabiyotni to'g'ri tushunish, undan estetik zavq olish, shuningdek, ilmiy adabiyotlar, barcha turdagi resurslar bilan ishlash, ma'lumot-bibliografiya va barcha turdagi